**LAPIN KÄRÄJÄOIKEUS**
Oikeustalo, Valtakatu 17
96200 Rovaniemi

**LAUSUNTO**

13.3.2016

Eduskunnan lakivaliokunnalle

**Asia:** Hallituksen esitys eduskunnalle tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (He 270/2016 vp)

Viite Eduskunnan lakivalokunnan asiantuntijapyyntö 21.2.2017

## Lapin ja Kemi-Tornion käräjäoikeuksien yhdistäminen

Lapin käräjäoikeus ei kannata Lapin ja Kemi-Tornion käräjäoikeudet yhdistämistä

Hallituksen esityksessä on todettu, että tulevaisuuden käräjäoikeudessa tulee olla vähintään 20 tuomaria, kun vastaava tuomarimäärä oli vuonna 2010 toteutetun rakenneuudistuksen yhteydessä puolta pienempi. Lapin ja Kemi-Tornion käräjäoikeuksien yhdistäminen on tämä lähtökohta ja Kemi-Tornion käräjäoikeuden pieni koko ja siitä aiheutuva haavoittuvuus huomioon ottaen sinänsä perusteltua.

Uusi Lapin käräjäoikeus toimisi kuitenkin kahdessa eri toimipisteessä, joiden välinen etäisyys on yli 120 kilometriä. Kahden toimipisteen johtaminen sekä yhtenäisen työyhteisön ja toimintakulttuurin luominen ja ylläpitäminen on edellisen rakenneuudistuksen toteuttamisen jälkeen saatujen kokemusten perusteella erityisen haasteellista. Näiden haasteiden vuoksi molemmissa kanslioissa tulee olla liki vastaava johtamisjärjestelmä kuin yhdistettävissä käräjäoikeuksissa. Johtamisen tulee olla myös läsnä olevaa. Näin ollen yhdistäminen ei tule vähentämään johtamiseen vaadittavia resursseja nykyisestään. Selvää myös on, että varsinaista lainkäyttöä varten tulee olla vähintään vastaavat resurssit kuin nykyisin. Yhdistämisellä ei ole siten saatavissa merkittäviä henkilöstösäästöjä.

Yhdistämistä on perusteltu myös erikoistumisesta saatavilla hyödyillä ja suurten yksiköiden paremmalla tuottavuudella. Käräjäoikeus ei pidä näitä perusteita painavina eikä edes merkittävinä. Käräjäoikeuden tuomarit ovat voineet erikoistua eri asiaryhmiin riittävässä määrin jo nykyisissä käräjäoikeuksissa. Lapin ja Kemi-Tornion käräjäoikeuksien toiminnan tuottavuus on ollut vuosina 2015 ja 2016 kuin koko maan keskimääräistasoa vastaava. Sillä seikalla,

onko käräjäoikeuden tuomarit erikoistuneet pelkästään rikos- tai riita-asioihin taikka onko käräjäoikeuden tuomareilla niin sanotut painotetut sekarootelit ei ole tuottavuuden suhteen sanottavaa merkitystä. Tärkeimpiä tuottavuutta selittävä tekijöitä ovat sen sijaan tutkimustenkin mukaan hyvä johtaminen, työhyvinvoinnin ja motivaation ylläpitäminen, henkilöstön mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhönsä sekä hyvinvoiva työyhteisö.

**Sodankylän kanslian lakkauttaminen**

Lapin käräjäoikeuden Sodankylän kanslian lakkauttamisella ei lakkauttamisella ei ole saatavissa niitä hyötyjä. Mikäli kanslia tästä huolimatta päätetään lakkauttaa, lakkauttaminen tulee toteuttaa vähintään viiden vuoden eli 2020 luvun puoliväliin ulottuvan siirtymäajan jälkeen seuraavat seikat huomioon ottaen:

1. Kanslian lakkauttamisesta saatavat vuokrasäästöt ovat ainoastaan muuta tuhat euroa kuukaudessa, koska Sodankylään jää edelleen istuntopaikka ja haastemiesten työ- ja palvelutiloja sekä tiloja käräjäoikeuden muun henkilökunnan etätyötä varten.

2. Nykyiselle Lapin käräjäoikeudelle jää esityksen mukaan istuntopaikat Rovaniemen lisäksi Sodankylään, Kittilään, Ivaloon ja Utsjoelle. Mikäli kaikkien sivuistuntopaikkojen käräjämatkat tehtäisiin Rovaniemen kansliasta, käräjäoikeuden tuomarit ja käräjäsihteerit joutuisivat matkustamaan istuntopaikoille ja myös yöpymään istuntopaikkakunnilla huomattavasti enemmän kuin nykyisin. Tämä lisäisi istunnoista aiheutuvia matkakuluja vähintään saman verran kuin Sodankylän kanslian lakkauttamisesta kertyy säästöjä. Matkustamisesta aiheutuu lisäksi liki puolta henkilötyövuotta vastaava työajan menetys.

3. Sodankylän kanslian henkilökunta on ollut pitkään tuomioistuinlaitoksen palveluksessa. Henkilökunnan keski-ikä on 52,5 vuotta ja sen elinpiiri on vakiintunut täysin Sodankylään. Mikäli kanslia lakkautetaan, henkilökunta joutuisi matkustamaan päivittäin edestakaisin Sodankylästä Rovaniemelle. Näihin työmatkoihin kuluisi vähintään 3 - 4 tuntia päivässä. Tällainen lisärasitus on edellä todetut käräjämatkat mukaan lukien kohtuuton ja vähentää tuottavuutta ja heikentää työssä jaksamista merkittävästi. Vähenevien voimavarojen rasittaminen entistä ankarammin lisämatkustamisella on järjetöntä, koska matkustaminen ei tuota, vaan kuluttaa, ja on työturvallisuusriski. On varsin todennäköistä, että henkilökunta ei pysty useinkaan sovittamaan istuntoja tai muita työtehtäviä julkisten yhteyksien aikatauluihin. Henkilökunta joutuu sen vuoksi ajamaan autolla talvipimeällä arktisissa olosuhteissa malmirekkojen keskellä väsyneenä 3-4 tuntia päivässä.

4. On todennäköistä, että käräjäoikeus menettäisi Sodankylän kanslian lakkauttamisen myötä motivoitunutta ja erityisen pätevää henkilökuntaa. Uusien vastaavien henkilöiden rekrytointi on vaikeaa. Uuden henkilöstön kouluttamisesta aiheutuu myös merkittäviä lisäkustannuksia.

5. Käräjäoikeus on kehittänyt valmiuksiaan palvella saamenkielisiä asiakkaitaan äidinkielellään niin, että saamelaisten kielelliset oikeudet toteutuvat mahdollisimman hyvin. Sodankylän kansliassa on henkilöitä, jotka kykenevät palvelemaan tunturisaamea puhuvia asiakkaita vähintäänkin tyydyttävästi. Käräjäoikeudella on saamen kielilain mukaan nimenomainen velvollisuus järjestää saamen kielen tulkkaus ainoastaan silloin, kun istunto pidetään saa-

melaisten kotiseutualueella eli Ivalon tai Utsjoen istuntopaikoilla. Koska käräjäoikeuden toiminta painottuisi Sodankylän kanslian lakkauttamisen myötä entistä enemmän Rovaniemelle, istuntoja pidettäisiin Ivalon ja Utsjoen istuntopaikoilla entistä vähemmän. Sodankylän kanslian lakkauttaminen olisi siten omiaan heikentämään saamelaisten kielellisten oikeuksien tosiasiallista toteutumista.

6. Yhteydenpito sidosryhmiin vähenee ja vaikeutuu. Lapissa on huonot julkiset liikenneyhteydet erityisesti poikittaisliikenteen osalta. Asiointimatkat Rovaniemelle on sen vuoksi vaikea järjestää ja muodostuvat kohtuuttoman pitkiksi.

**Kemijärven istuntopaikan lakkauttaminen**

Käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa Kemijärven istuntopaikan lakkauttamisesta.

**Yhteispalvelupisteet ja sähköinen asiointi**

Esityksen mukaisessa uudessa käräjäoikeudessa olisi ainakin kaksi täyden palvelun toimipistettä. Edes yhden asiakaspalvelupisteen ylläpitäminen jokaisena arkipäivänä klo 8 – 16.15 ei ole järkevää eikä tarkoituksenmukaista, koska käräjäoikeuden asiakkaat käyttävät asiointiinsa yhä enenevässä määrin sähköpostia ja muita sähköisiä palveluita. Varsinaiset asiakaskäynnit ovat jo nykyisin vähentyneet muutamaan käyntiin päivässä. Ne vähenevät tulevaisuudessa lähes olemattomiksi.

Täyden palvelun antaminen edellyttää lisäksi tällä hetkellä sitä, että kaikissa kanslioissa on täydelliset turvajärjestelyt ja päällekkäiset päivystysjärjestelyt ja riittävästi henkilökuntaan asiakaspalvelua ja lainkäyttötoimintaa varten. Päivystys- ja turvajärjestelyjen ylläpitäminen aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia sekä lisätyötä ja tehottomuutta. Riittävää olisi, että kukin toimipiste olisi auki vuorotellen muutamana päivänä viikossa muutaman tunnin kerrallaan vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi verohallinnossa. Kussakin toimipisteessä tulisi lisäksi olla riittävästi tuomareista ja muuta henkilökuntaa asiakaspalvelua ja lainkäyttötoimintaa varten.

Käräjäoikeuden asiakaspalvelu olisi mahdollista järjestää merkittävästi nykyistä paremmin, mikäli käräjäoikeuden käytössä olisi niin sanottuja yhteispalvelupisteitä. Mikäli hallituksen esitys hyväksytään, yhteispalvelupiste tulisi perustaa ainakin Sodankylään, Kemijärvelle, Ivaloon, Ylitornioon, Kittilään ja Muonioon. Yhteispalvelupisteessä tulisi olla asianmukaiset video- ja tietoliikenneyhteydet käräjäoikeuteen ja tarvittava tekninen tuki videoyhteyden ottamista sekä hakemusten ja muiden asiakirjojen sähköistä luomista ja lähettämistä varten.

Käräjäoikeudessa tulisi lisäksi olla ajanvarausjärjestelmä asiakkaiden yksilöllistä palvelua varten. Esimerkiksi lähestymiskiellon hakemista harkitseva asiakas voisi varata ajan yhteispalvelupisteeseen sähköisen hakemuksen jättämistä varten. Päivystävä tuomari voisi samalla tarkistaa hakemuksen ja antaa siihen liittyvän ohjauksen yhteispalvelupisteeseen tulleella asiakkaalle videon välityksellä. Tällä hetkellä vastaavat toimet tehdään käräjäoikeuden kanslioiden asiakaspalvelupisteissä, jonne asiakkaat ovat voineet matkustaa pitkiäkin matkoja.

Yhteispalvelupisteistä olisi mahdollista järjestää myös käräjäoikeuden istuntoihin liittyviä videokuulemisia. Esimerkiksi tavanomaisen rikosjutun vastaaja tai asianomistaja voisi osallistua käräjäoikeuden pääkäsittelyyn kanssa yhteispalvelupisteestä videon välityksellä. Hänen ei tarvitsisi matkustaa pitkää matkaa istuntoon.

**Yrityssaneerausasioiden ja ulosottovalitusten käsittelyn keskittäminen**

Hallitus esittää, että yrityssaneerausasioiden ja ulosottovalitusten käsittely keskitetään muutamaan käräjäoikeuteen. Lapin käräjäoikeuden aiemmin käsittelemät asiat siirtyisivät esityksen mukaan Oulun käräjäoikeuden käsiteltäviksi. Lapin käräjäoikeus vastustaa esitystä seuraavilla perusteilla:

1. Käräjäoikeusverkoston tiivistäminen 20 käräjäoikeuteen pitää sisällään tarvittavan tiivistämisen kummankin asiaryhmän osalta. Esityksen tosiasiallisena tarkoituksena on näivettää osaltaan syrjäisten maakuntien käräjäoikeuksia niin, että niiden yhdistäminen jatkossa kasvukeskusten käräjäoikeuksiin saadaan perustelluksi. Mikäli keskitykseen päädytään, se tulee toteuttaa Lapin käräjäoikeutta ja muita pienimpiä käräjäoikeuksia vahventamalla.

2. Kummankaan asiaryhmän käsittely ei edellytä sen kaltaista erityisosaamista, että keskittäminen sen vuoksi olisi aiheellista. Keskittäminen pikemminkin johtaisi Lapin käräjäoikeudessa jo olevan insolvenssi- ja prosessioikeudellisen osaamisen kaventumisen pidemmällä aikavälillä.

3. Yrityssaneeraus- ja konkurssiasiat liittyvät käytännössä läheisesti toisiinsa. Mikäli esitys toteutetaan, konkurssiasioiden hoitaminen hankaloituu ja johtaa hakemusten tarpeettomaan siirtämiseen käräjäoikeuksien välillä. Keskittäminen aiheuttaisi vain kitkaa ja konkurssiasioiden käsittelyn vaikeutumisen.

4. Muutos näivettää pidemmällä aikavälillä asiat osaavan asianajajatoiminnan asiaryhmät menettävillä paikkakunnilla. Se tulee johtamaan siihen, että yrityssaneerausten selvittäjien ja konkurssiasioiden pesähoitajien tehtävät kasaantuvat niiden käräjäoikeuksien toimialueiden asianajajille, joissa kyseisiä asiaryhmiä käsitellään.

5.Lapin käräjäoikeuden henkilökunnalla ja sen alueen asianajajilla on asioiden hoitamiseen tarvittavaa osaamista ja he ovat edelleen kykeneviä hoitamaan asiaryhmiä.

6. Siirtäminen aiheuttaisi sen, että Lapin maakunnassa ei olisi käräjäoikeutta, joka käsittelisi näitä asioita. Asiakkaat joutuisivat sen alueelta asioimaan näissä asioissa Oulussa. Tämä aiheuttaisi heille turhia kustannuksia ja vaivaa, kun tähän asti asiat on voitu hoitaa oman maakunnan käräjäoikeudessa.

7. Oulun maakunta ei ole miltään osin saamelaisten kotiseutualuetta. Kummankin asiaryhmän käsittelyn siirtäminen Oulun käräjäoikeuteen heikentäisi saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumista.

**Summaaristen riita-asioiden keskittäminen**

Oikeusministeriössä on vireillä summaaristen riita-asioiden keskittämistä kos-

keva lainvalmisteluhanke. Käräjäoikeus on antanut lausunnon työryhmämietinnöstä OM 6/41/2016, jonka pohjalta asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle toukokuussa 2017. Koska hanke on hyvin läheisessä yhteydessä käräjäoikeuksien rakenneuudistukseen, Lapin käräjäoikeuden antaman lausunto on liitetty nyt kysymyksessä olevaan lausuntoon.

Laamanni Jyrki Kiviniemi

Liite: Lapin käräjäoikeuden lausunto työryhmämietinnöstä OM 6/41/2016